

— Majko, vidiš li one zvijezde?
— Vidim.
— Znaš, kako se zovu?
— Znam: kola.
— Kakva kola! Ono ti je "veliki medvjed"! Zašto si ti mene varala, da su ono kola?

— Ona je gledala u zvijezde. Vidio sam, da joj je teško bilo, što me je varala. A ja sam tražio očima onu malu zvijezdu, onoga kočijaša, i nijesam ga mogao naći. Tada prodje opet jedna godina, a mene počne hvatati strah, da ne oslijepim. Majka je vidjela kočijaša, ja ga nijesam mogao da vidim. Ali sam joj zato cijelu večer pripovijedao, kako se sva zvjezdja zovu. Strah se vlačio polako u srce kao lupč. Sve sam se bojao, da baš obnoć ne izgubim vid. Nijesam zatvarao persijane, a kad bih se probudio po noći, odmah sam sjedao na postelji i gledao prema prozoru rastvorenijeh očiju, vidim li, i govorio sam sobom zadovoljno:

— Aha, vidim, vidim.

A polako iz druge sobe netko bos bi se prišuljao i čuo sam nad uhom šapat:

— Spavaš li? Tad bih odgovorio sličnijem šaptom:

— Spaavam.

— A je li ti zi-ima?

— Ni-ije. I nečije bi ruke omotala oko mojih noga pokrivač i pokrile me njim po glavi. Za tim bi opet u sobi bilo tiho, a ja sam provirao glavom i zureo u prozor.

I prošla je jedna godina, prošle su dvije, a mi smo opet sjedali uz prozor.

Nebo se osulo zvijezdama, ali nekako mi se činilo, da i— je prije više bilo. Gdje su on druge ostake? Na moru je počivala tišina i u zatonu se ogledao Jupiter, kao velika kaplja voska. Na kući pijucali mali golići lastavičini, a lastavica ih od časa do časa učila životu svojim ozbiljnim glasom. Ja sam majci pripovijedao slavna djela, koja su počnila tri musketijera pod Rochelom. Njoj se najviše svidjao dobar Aramis, ali ja sam volio Atosa. I malo po malo razvila bi se svadja.

— Zašto si ti za Aramisa? On nije smio pustiti Milady da pobjegne. On je nju imao dovesti Atosu, neka je ubije.

— A zašto da je ubije?

— Bože moj, što si ti, mama, luda! — Kako to ne razumiješ? Milady je Atosu žena. On nju ima pravo ubiti, kad mu je nevjerna.

— Nema pravo.

— Sad ti hoćeš, da si pametnija nego kardinal Richelieu, koji je Atosu kazao: Ako uhvatiš svoju ženu, zatuci je!

— Da, dobro, dobro, kad je tako kardinal kazao — reče ona. I opet je nastala tišina u sobi i tišina nad morem.

I prošle su dvije tri godine, a ona je sjedala opet uz prozor, a ja sam sjedao na podu i položio glavu njoj na skut i mekane, mekane ruke gladile su moje lice.

— A moliš li ti? — pitala me je, kad je zvonilo zvono.

— Ne molim, jer ne vjerujem.

— Ne mari to, što ne vjeruješ. Moli isto, pa ako bude Bog, on će ti platiti, ako ne bude, nijesi opet ništa izgubila.

— He, da sam ja tako mislio, vidio bih više zvijezda, nego što ih vidim. Kasno je više tako misliti, — rekoh.

I opet je nastala tišina u sobi i tišina na moru. A jedna je lastavica zabludila i uletjela u sobu, zacvrkotala i opet izletjela vani.

A ona nastavi.

— Moli, moli jednako, i ako ne vjeruješ.

— Ako baš hoćeš to tebi za ljubav da učinim, pa hoću; ali ne dugo.

— Samo očenaš.

— Pa dobro. Ali samo tebi za ljubav.

— Da, meni za ljubav, da.

I dolazila je noć, blaga i mirna i mjesec je stajao nad kućom pun i bacao dugi široki put svjetlosti niz more.

A ona je rekla:

— Što je ono crno na mjesecu?

— Pa gore! Jedna se zove Boškovičeva, jer ju je on izmjerio.

— Kakve gore! Nijesu ono gore. Ja vidim lijepo jednu žensku glavu primakala da je poljubi. Pogledaj bolje!

Tada skočih.

— Ne ću! Tako si ti mene varala i za velikoga Medvjeda. Nijesam ja lud!

Bilo mi je da zaplačem. Osjetih takav ponor između sebe i one ženske, da sam bio ni mahu da je uvrijedim.

— Polako, Orlando Furioso — reče ona; — polako. Kaži ti meni, zar ne bi bilo bolje, da ono nije medvjed, nego da su kola, koja voze duše Bogu; a zar ne bi bilo bolje, da se na mjesecu ljube, nego da to budu gore.

— Molim te, nosi večeru, to bi bilo najbolje, — rekoh. A ona uzdahne, ustade i ode.

— — — — —
Bila se slegla nad morem noć, a mjesecina se rasprskala po valovima u velike i male mlake svjetla, nemirne i ravne. Nad onim mlakama vidjele se hitre crne tačkice, kao muhe. To su bile neke male ptičice, imena im nijesam znao, ali znao sam to, da žive tisuću milja od jednoga kraja, tisuću milja od drugoga, a cijeli dan i cijelu noć kruže nad oceanom. Nostromo je kazao za njih, da su to duše mornara, koji su se utopili; ali se pozitivista nasmijsao.

A pozitivista je faktično bio interesantan čovjek. Imao je malu lulicu, a veliki zavinuti nos, kao kljun u turskijeh galija. Uvijek je pušio, a onaj se dim peo u nos, i pozitivista bi svaki čas kihnuo i dometnuo:

— Djavle, ča sam prozebal!

Uza-nj je ležao humorista, opet interesantan čovjek, malih dobrih i plavih očiju, a velike smedje brade — već prosijed. Bio je malen i smiješan. Baš je nešto pripovijedao. Stadoh da slušam.

— He, lako ti je napaliti lulu kad ležiš ovako i kad imaš šibicu u džepu. Ali je napali ti kao što sam je ja, sjedeći gore navrh jarbola, na trećemu penonu; i to sve bez šibica.

— Ne laži tu! — reče pozitivista i okrene mu ledja, ležeći.

— Samo slušaj, samo ti slušaj! Baš sam bio vezao trinket, a nebo se prolomilo, noć, sijeva, a brod kao da je zamahnitao. Sjedoh na penon i napunih lulu. Kad da — napalim, a šibica nema! Uh, što ćemo sad? Ja baš da opsujem, a jedna se munja odbila iz neba, pa se prelomila na dvije polovine. Jedna

udari u more, a druga cik, cik, cik, pa meni u lulu. Brzo napalih, pa je otisnuh rukom, da ne učini štete.

Udarismo u smijeh svi, osim pozitiviste, koji je odrešito pljunuo preda se.

I opet je nastala tišina, a ja sam ležao na ledjima i gledao nad sobom onu veliku gradju jarbola. Učiniše se mi ogromni, kao da vrhom tiču zvijezde.

Pogledah na zapad; od onijeh triju zvijezda velikoga Medvjeda vidjela se još samo jedna. Učini mi se, da nije moguće, da je sve to prazno oko mene, da je čovjek najviši u ovoj pustoši. Pa ipak tražiš nekoga višega, tražiš i ne možeš da nadješ. Vjernici ti kažu: traži, naći ćeš. A ti tražiš i dodješ do granice, do svrhe i ne nadješ nikoga, da je viši od čovjeka. A vjernici te pitaju: Jesi li našao? — Nijesam. A što si našao? Našao sam zid, veliki zid. — A ti probij zid — vele vjernici — i traži dalje! Naći ćeš. Ti probijaš glavom onaj zid i opet nalaziš jedan novi svemir i nove zvijezde. Tražiš, tražiš, i nigdje ne možeš da nadješ nekoga, koji je više od čovjeka. Dodješ do kraja; a vjernici te pitaju: Jesi li našao? — Našao sam drugi zid. — A ti probij i taj zid, pa traži dalje; naći ćeš! I probijaš glavom i taj drugi zid; a pred tobom se otvara opet svemir, veći nego ona prva dva skupa. Tražiš, tražiš, i nigdje ne nalaziš nekoga, koji je više od čovjeka. I kloneš. A vjernici te pitaju: Jesi li našao Boga? — Nijesam. — Što si našao? — Našao sam zid. — Ti probij zid, pa traži dalje. — I probijaš opet glavom zid; a pred tobom se otvara novi svemir, veći nego ona tri prva skupa. Tražiš, tražiš, i nigdje ne možeš da nadješ nekoga, koji je viši od čovjeka. Kloneš opet. A vjernici te pitaju: Jesi li našao Boga? — Nijesam. A što si našao? — Našao sam opet zid. — Probij i njega, pa traži! Naći ćeš. — Ne mogu, braćo, više tražiti — kaže nevjernik — ne mogu, puca mi glava od umora. — Eto, vidiš, — kažu vjernici — nama glava ne puca od umora, jer mi nijesmo tražili, nego smo vjerovali. I vjernici se zatrče na nevjernika i popljuju ga, a on se utopi u njihovoj pljuvački.

Netko mi se dotakne ledja; trgoh se. Nada mnom je stajao mozzo i zapita me:

— Je li istina, da su zvijezde velike koliko naš brod?

Nijesam se odmah bio razabrao, da mu odgovorim; ali me pretekne pozitivista:

— Kako naš brod? Jesu i kako tri, nego su daleko, pa ne vidimo. Na to opet pljune i dometne: — Magarče jedan!

A mozzo legne kraj mene i nasloni glavu na ruku i uze začudjeno gledati u zvijezde na istoku.

Nastade opet tišina, a ja sam tražio da nastavim s onim mišljenjem. U to me prekide glas nostroma:

— Je li istina, kaži mi, da ima dvije vrste sjemena ljudskoga. Jedno je sjeme Kajinovo — to su nemirnjaci, a drugo je Abelovo — to su ljudi dobri. Ovo mi je pripovijedao jedan kanonik. Je li ovo, molim te, istina?

— Ja ne znam; — rekoh.

Tada nostromo reče s prezirom:

— A, ti ne znaš ništa.

Skočih.

— Zašto ne znam ništa! Misliš li ti, da si me tijekom uvrijedio? A znaš li ti, da najglavnije načelo najfinije i najčišće filozofije Sokratove jest: ne znati ništa...

Odjednom prestadoh, smrknuti mi se pred očima i pogledah na pozitivistu. Ovaj je naime učinio jednu užasnu nepristojnost i namijenio je Sokratovoj filozofiji.

Nastade šutnja. Onaka šutnja, kao kad u jedan salon stupi među gospodje nepozvan i nemio gost.

Legoh opet; više nije bilo govora o filozofiranju:

— Šta ja radim ovdje? — pomislih. Zašto ja nijesam doma. Ta ovo su ljudi gori nego psi. A, neka ih djavo nosi! Pozitivista me je ipak naučio tajnu, kako ću se držati na jarbolu. I doista njegova je tajna izvrsna: upreš samo jednom nogom o konop, a drugu pušiš u zraku, neka čeka u rezervi. Svu silu prenesiš u jednu nogu.

Opet je sve bilo tiho, a nostromo je počeo polako hrkati. Tražio sam o čemu da mislim. Sjetih se psa, kojeg smo prije tri dana bacili u more. Kako je bilo divno pseto! Pozitivista ga je jedne večeri bio našao u okolišu Anverse. Bilo ih je četvero. A pozitivista se privukao k njima, i počeo ih premetati. Kuje nije bilo kod njih. A kad je htio najmladje štene da dotakne, ono mu puhne dva puta u ruku. To se pozitivisti silno svidelo. Uzeo ga je i donio na brod i nahranio mlijekom. Tako je odraslo među mornarima, a bilo divno flamandsko pseto, oštre crne gubice, velikih ušiju i velike smedje-dlake. Kada sam došao na brod prvi se dan sprijateljismo. Bio je lukav i znao je pogoditi odmah, koji će se val prebaciti preko broda, koji ne će. I svaki onaj, koji bi se prelio, bio je dočekan od njegova laveža iza naših ledja. Zatim bi provukao glavu između mojih nogu i njuškao za drugim valom.

— Pući ga, tabo! — vikao sam mu, a on bi se razderao: vau, vau, pa pobjegao natrag. Držao je mnogo do toga, da bude čist i suh. Kad bi morao da prodje preko mokre palube, onda bi podigao jednu nogu pod trbuh, da barem tu jednu sačuva suhu. Jednoga dana bilo je baš na dnu južne tople zone, pri podne, sjedali smo i gledali, kako tabo mrevari miša. Odjednom kojih deset metara od broda, iz one mirne plaveti morske izroni jedna krasna pasja glava, boje kao kava s mlijekom. Imala je velike crne oči. Pogleda nas nekom ohološću i stajase nad morem. Skočismo svi i vičući: Tuljan, tuljan! A tabo pogleda i stane mahati repom i njuškati prema tuljanu. Htio je, da skoči u more, pa bi se opet povratio na staro mjesto. Tuljan nas je gledao mirno i radoznalo. Zatim je zatvorio oči i spustio se nekom veličanstvenom kretnjom pod more. Više ga nijesmo vidjeli. Tabo je sav drhtao i skako od prove do kreme, gledajući po moru. Od onoga dana nije to više bio prijašnji tabo. Kad bi koji od nas pogledao na more, pseto bi počelo drhtati, njiskalo, mahalo repom i gledalo za mornarom. Bio je postao sentimentaln, nemiran i razdražen. A ja mu počeh davati mesa. Tada su ga mornari tukli, a ja sam jednako s njim dijelio meso i tješio ga: Ostavi Ta-
(Nastavak na 8. strani.)